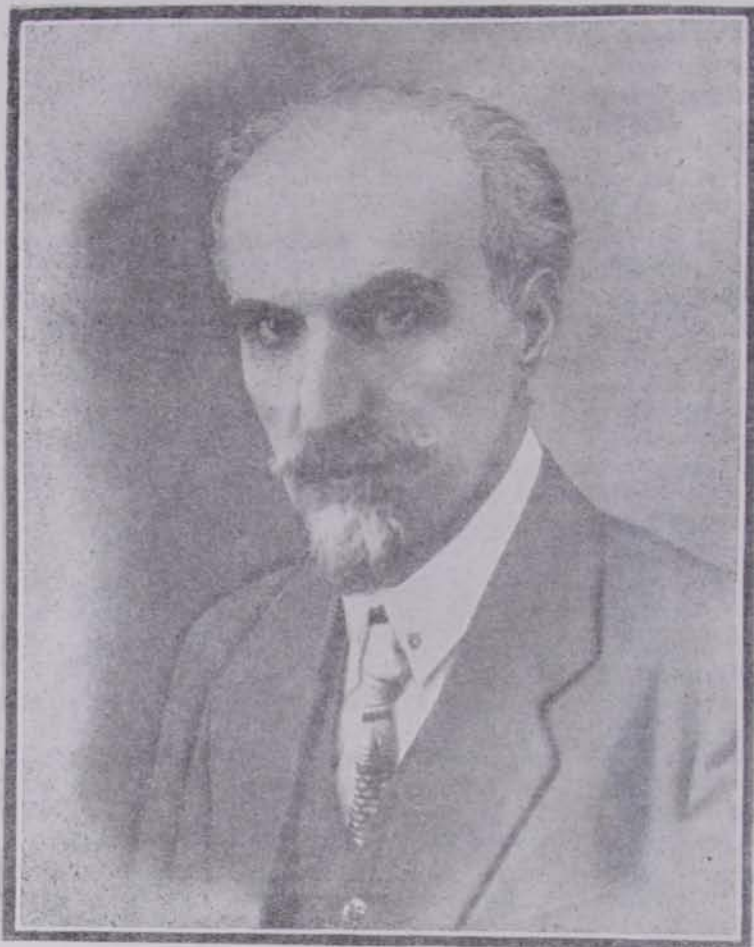

ՊՐՈՓԵՍՈՐ ԱՐՍԵՆ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆԻ ՏԵՐՏԵՐՅԱՆ

Երկարատև հիվանդությունից հետո, 1953 թվականի հոկտեմբերի 6-ին մահացավ գիտության վաստակավոր գործիչ, Հայկական ՍՍՌ Գիտությունների ակադեմիայի իսկական անդամ, Երևանի Պետական համալսարանի հայ գրականության ամբիոնի վարիչ պրոֆեսոր-դոկտոր Արսեն Հարությունի Տերտերյանը:

Պրոֆ. Տերտերյանը ծնվել է 1882 թվականին Լեռնային Ղարաբաղի Շուշիքենդ գյուղում, գյուղացու ընտանիքում: Սկզբնական կրթությունը ստանալով գյուղում, նա 1891 թվականին ընդունվում է Շուշիի միջնակարգ դպրոցը, որը ավարտելուց հետո մտնում է Գեորգյան ճեմարանը: Փայլուն հաջողությամբ ավարտելով ճեմարանի դասընթացը, Տերտերյանը մտնում է մանկա-

վարժական ասպարեզ և երկու տարի զբաղվում ուսուցչությամբ: Ապա նա մեկնում է Պետերբուրգ՝ բարձրագույն կրթություն ստանալու: Պետերբուրգում նա լայն շփում է ունենում ուսման մտավորական առաջադեմ շրջանի հետ, որը և իր խորը ազդեցությունն է թողնում երիտասարդ ուսանողի հայացքների կազմակերպման գործում:

Տերտերյանը Պետերբուրգից վերադառնում է Հայաստան, ուր իր ամբողջ գիտակցական կյանքը նվիրաբերում է հայ ժողովրդի առաջավոր մշակույթի և գրականության զարգացման, երիտասարդ սերունդների դաստիարակության շնորհակալ գործին:

1900-ական թվականներից պրոֆ. Տերտերյանը գործունե մասնակցություն է բերում հայ գրական կյանքին՝ կրթություն

պաշտպանելով հայ առաջադեմ գրողներին և մեծապես նպաստում նրանց ժողովրդականացմանը: Նախասովետական շրջանում նա հրապարակում է «Շիրվանզադե», «Հովհաննես Թումանյան», «Ահման Տերյան», «Միֆայել Նալբանդյան», «Քելինսկին իբրև քննադատ» գրականագիտական գործերը և բազմաթիվ այլ քննադատական հոդվածներ՝ նվիրված ժամանակակից հայ հեղինակների առանձին երկերին:

Սկսած 1920 թվականի դեկտեմբերից, երբ հիմնադրվում է նրանի Պետական համալսարանը, պրոֆ. Տերտերյանը լինում է նրա առաջին դասախոսներից մեկը: Նա

կանագետներից շատերը եղել են նրա ուսանողները:

Ավելի քան երեք տասնյակ տարի դասախոսելով հայ գրականության պատմություն, նա կազմում է հայ գրականության պատմության ամբողջական գիտական դասընթացը և իր բազմաթիվ ու արժեքավոր մենագրական աշխատություններով ու գիտական հոդվածներով հարստացնում հայ գրականագիտությունը:

Բազմահմուտ և անխոնջ գիտնականի տեսադաշտից չի վրիպում 19-րդ դարի և 20-րդ դարի սկզբի հայ գրականության պատմության հարցերից և ոչ մեկը: Այդ իմաստով

Պրոֆ. Արսեն Տերտերյանի հուղարկավորության մասնակցող ուսանողների մի խումբ

մասնակցում է լեզվի ու գրականության ֆակուլտետի և հայ գրականության ամբիոնի ստեղծմանը և մինչև իր կյանքի վերջը մնում այդ ամբիոնի ղեկավարը: Պրոֆ. Տերտերյանի առաջ բացվում է գործունեության ավելի լայն ասպարեզ և մեծ հնարավորություն: Նա իր ամբողջ եռանդն ու հարուստ գիտելիքները նվիրաբերում է երիտասարդության դաստիարակությանը, մեծ դեր ունենում մանկավարժների և գիտնականների բարձրորակ մասնագետներ պատրաստելու ուղղությամբ. սովետահայ գրա-

բացառիկ արժեք ու հետաքրքրություն են ներկայացնում խաչատուր Աբովյանի, Միքայել Նալբանդյանի, Գաբրիել Սունդուկյանի, Հակոբ Պարոնյանի, Հովհաննես Թումանյանի, Ալեքսանդր Շիրվանզադեի, Մուրացանի, Ծերենցի, Հակոբ Հակոբյանի ստեղծագործություններին նվիրված նրա աշխատությունները: Այդ աշխատություններում տաղանդավոր գիտնականը ձգտում է վեր հանել մեր անցյալի գրականության արժիքները, ցույց տալ նրանց նշանակությունը հայ նոր մշակույթի զարգացման գործում: Նրա աշխատություններից պետք է հիշատա-

կել «Արուսյանի ստեղծագործությունը», «նալ-րանդյանի էսքետիկան», «Հայ կլասիկներ» գրքերը, ինչպես նաև Պոռշյանի և Շիրվան-յազեի մասին տակավին անտիպ մենագրա-կան երկերը:

Խորապես հմտանալով ուս առաջալոր գրականությանը, պրոֆ. Տերտերյանը իր մի շարք մենագրական աշխատություններով ցույց է տալիս այդ գրականության բարերար ազդեցությունը Հայ նոր գրականության վրա: Այդ գործերից են «Պուշկինը հայ գրակա-նության մեջ», «Քրյուսովը և հայ կուլտու-րան», «Ռուս մեծ առակագիր բանաստեղծը», ինչպես նաև մի քանի այլ աշխատություն-ներ: «Քելինսկի» մեծածավալ մենագրական աշխատության մեջ պրոֆ. Տերտերյանը հանգամանորեն վերլուծում և վեր է հանում հանճարեղ քննադատի էսթետիկական հա-յացքները, ցույց տալիս նրա գործունեու-թյան համաշխարհային նշանակությունը:

Երբ ստեղծվեց Հայկական ՍՍՌ Գիտու-թյունների ակադեմիան, Սովետական Հա-յաստանի կառավարությունը պրոֆ. Տեր-տերյանին հաստատեց նորաստեղծ ակադե-միայի իսկական անդամների առաջին կազ-մում: Կառավարությունը բարձր է դնա հա-տել պրոֆ. Տերտերյանի գիտական և ման-կավարժական գործունեությունը՝ սլարվա-տրելով նրան «Աշխատանքային Կարմիր Դրոշ»ի և «Պատվով նշան» շքանշաններով ու մեդալներով և շնորհելով գիտության վաս-տակավոր գործչի կոչում:

Պրոֆ. Տերտերյանի՝ հայրենասեր գիտ-նականի և բաղմամբաստակ մանկավարժի հիշատակը միշտ վառ կմնա հայագիտու-թյան մեջ: Երիտասարդությունը դեռ երկար ժամանակ կսովորի և կօգտագործի նրա թողած գիտական հարուստ ժառանգությունը:

Հոկտեմբերի 9-ին, առավոտյան ժամը 10-ին պրոֆ. Ա. Տերտերյանի աճյունը դր-վում է Երևանի Պետական համալսարանի մեծ դահլիճում: Վերջին հրաժեշտ տալու համար հանգուցյալի դագաղին են մոտե-նում հաղարավոր ուսանողներ, ուսուցիչներ, գիտնականներ, արվեստի և գրականության ասպարեզի աշխատողներ, քաղաքացիներ: Հանգուցյալի դագաղի վրա դրվում են բազ-մաթիվ ծաղկեպսակներ:

Ժամը 4-ին մուտքը դեպի դահլիճ ընդ-հատվում է: Ա. Տերտերյանի թաղումը կազ-մակերպող հանձնաժողովի նախագահ պրոֆ. Մ. Ներսիսյանը ձայն է տալիս պրոֆ. Վ. Ռշտունուն: Հրաժեշտի խոսք են ասում նաև գրող Ն. Զարյանը և ուսանող Վ. Գեորգյանը: Պրոֆ. Ա. Տերտերյանին հուղարկվորող թափորը զուրս է գալիս համալսարանից և ուղևորվում դեպի կենտրոնական գերեզմա-նատուն: Գերեզմանատանը հրաժեշտի խոսք են ասում պրոֆեսորներ Գ. Սևակը, էդ. Ադա-յանը, բանաստեղծուհի Ս. Կապուտիկյանը և ղոցենտ Ս. Բաղյանը:

Պրոֆ. Ա. Տերտերյանը թաղվում է կեն-տրոնական գերեզմանատան պանթեոնում:

